

# Socjokulturowe aspekty spożycia alkoholu w Polsce

Dr hab. n. med. Maciej Pilecki  
Klinika Psychiatrii Dzieci i Młodzieży  
Katedry Psychiatrii UJ CM





- „Za panowania Augusta III kraj cały nie wytrzeźwiał jeszcze rozpojony przez Augusta II, pijaństwo zrodziło axiomata »In vino veritas«, drugie »Qui fallit in vino, valli in omni«”.
- „Na fundamencie pierwszego wszystkie najważniejsze interesa, tak publiczne, jako i prywatne, między świeckimi jako i duchownymi, robiły się przy kielichach”.

Bystrzeń JS. Dzieje obyczajów w dawnej Polsce.

Wiek XVI-XVIII, t. 2. Warszawa 1976, s. 184.

[za:] Walczewski O. O pijaństwie szlachty polskiej w XVII i XVIII wieku. Przechistorie.pl 2011.

- Po zniesieniu pańszczyzny bywało w zwyczaju wypłacanie dniówek chłopom, pracującym na pańskim, w okowicie, bądź w bonach, uprawniających do nabycia wódki w karczmie wydzierżawionej przez dwór.
- Popularność mocnego alkoholu spowodowała spadek zainteresowania piwem i początek ruiny przemysłu piwnego.

Wnuk M, Purandare B, Marcinkowski JT. Struktura spożycia alkoholu w Polsce w ujęciu historycznym.

Probl. Hig. Epidemiol. 2013,  
94(3): 446-450





Szatan namawia do pijaństwa

Ok. roku 1844: 38 litra czystego alkoholu  
na 1 mieszkańca terenów Polski.



- Według GUS konsumpcja alkoholu w przeliczeniu na jednego mieszkańca była w Polsce w 1976 r. ponad pięciokrotnie wyższa niż 40 lat wcześniej (1939 r).
- Spożycie w 1988 roku wyniosło 7,5 litra 100% alkoholu (rejestrowanego) w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

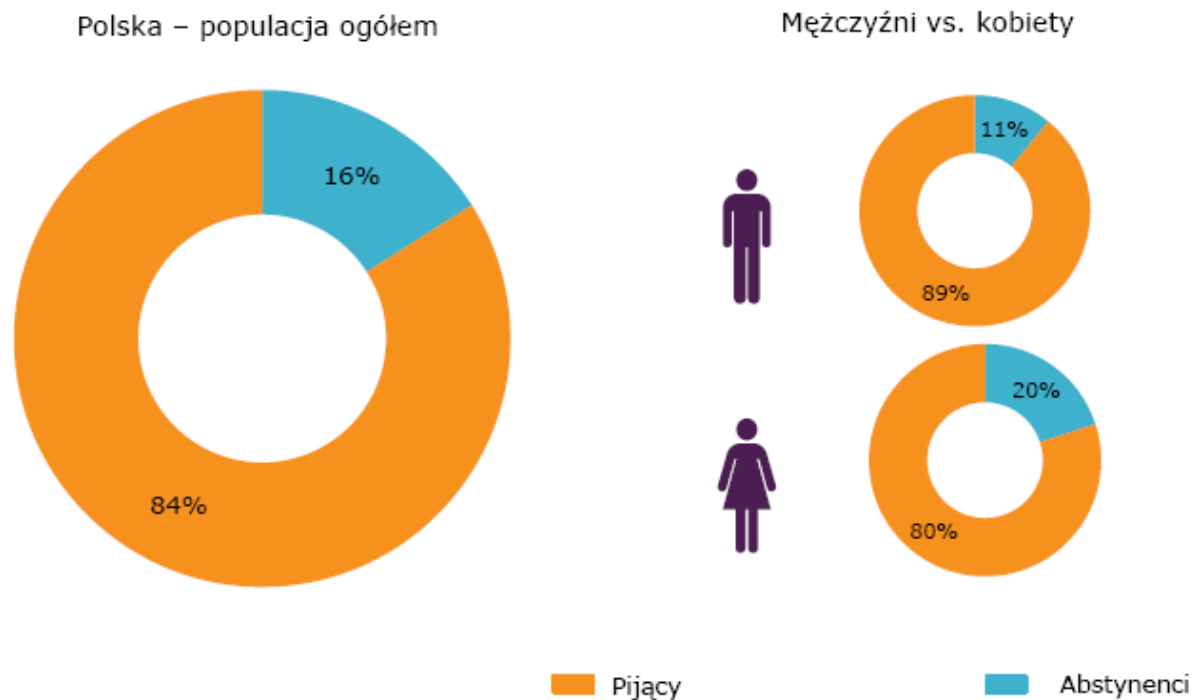
Wnuk M, Purandare B, Marcinkowski JT.  
Struktura spożycia alkoholu w Polsce w ujęciu historycznym.  
Probl. Hig. Epidemiol 2013, 94(3): 446-450

Według WHO (2010) w Polsce spożycie czystego alkoholu na 1 mieszkańca wynosi 12,5 litra



# Spożycie alkoholu w Polsce

- 84% dorosłych Polaków spożywa alkohol, 16% to abstynenci
- Wśród kobiet jest wyraźnie więcej niepijących niż wśród mężczyzn.



Spożycie alkoholu w Polsce w 2012 r.  
Raport z badania.

© TNS październik 2013



- 2, 2% populacji w Polsce jest w ciągu życia uzależniona od alkoholu.
- Grupa ludzi pijących szkodliwie kiedykolwiek w ciągu życia stanowi natomiast ponad 10% populacji ludzi dorosłych w naszym kraju, w tym ponad 18% mężczyzn.

Świątkiewicz G. Rozpowszechnienie zaburzeń związanych z alkoholem.  
W: Moskalewicz J, Kiejna A, Wojtyniak B, red.  
Kondycja psychiczna mieszkańców Polski.  
Raport z badań »Epidemiologia zaburzeń psychicznych i  
dostęp do psychiatrycznej opieki zdrowotnej – EZOP Polska«,  
Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa (2012), pp. 254–262

- Obecnie aż 16% dorosłych Polaków trzeba zaliczyć do grupy pijących ryzykownie.
- Największy wzrost ryzykownego picia (o 73%) odnotowano wśród kobiet młodych, w grupach wiekowych 18-29 lat.
- Wśród mężczyzn największy wzrost ryzykownie pijących, bo o 50%, wykazała grupa w wieku 50-64 lat.

Jastrun E. Wzorce konsumpcji alkoholu w Polsce.  
Świat Problemów 2006, 4, 159

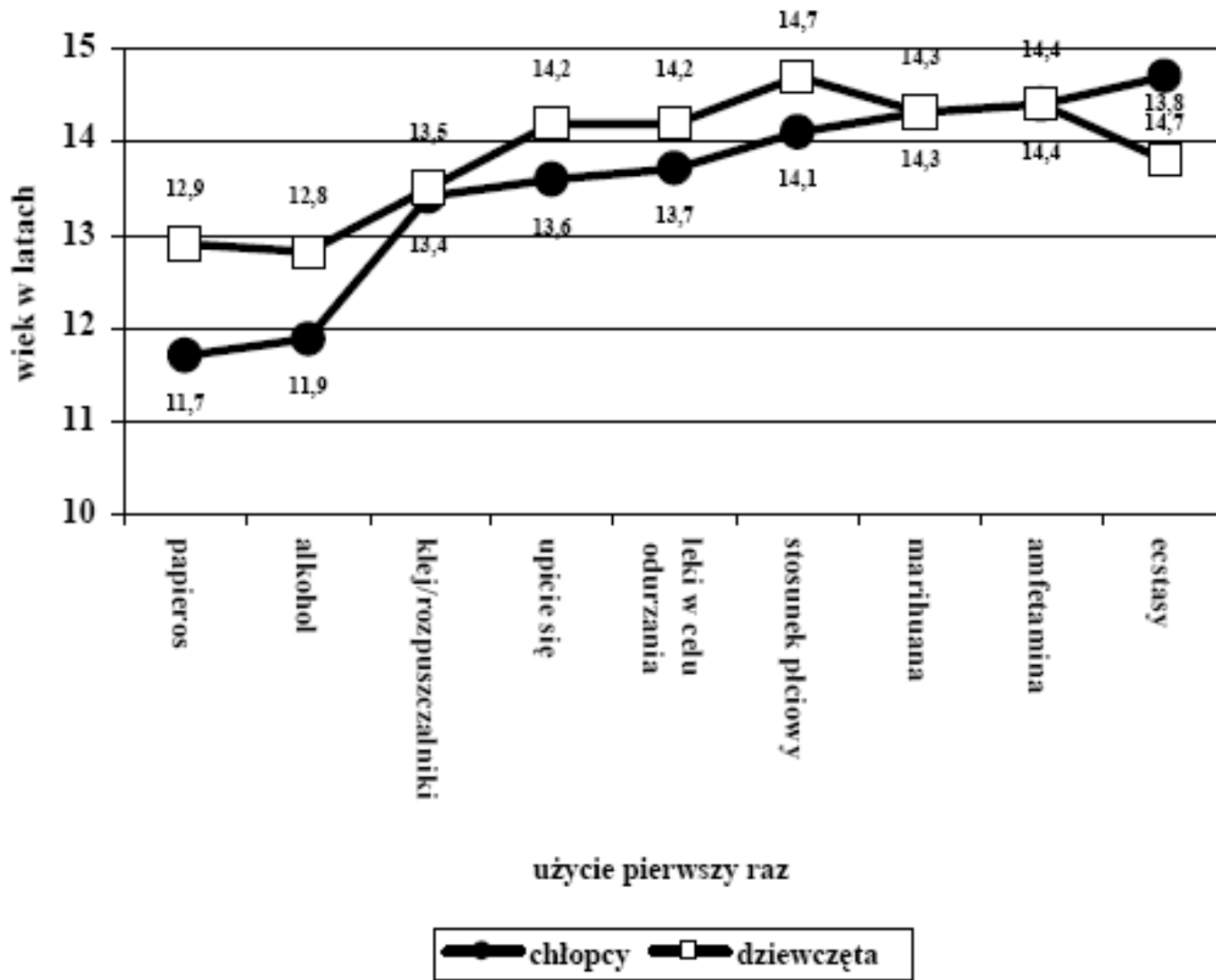
- W latach 2006-2012 liczba osób hospitalizowanych w Polsce z powodu Alcohol Liver Disorder wzrosła z 8501 do 13831.
- W okresie od 2006 do 2009 roku odnotowano wzrost wartości współczynnika hospitalizacji z 20,6 do 33,6, a następnie jego wartość utrzymywała się na stałym poziomie tj. 32-34 osób na 100 tys. mieszkańców.

**Gajewska M, Lewtak K, Goryński P, Piotrowicz M, Urban E, Cianciara D. (2015). Alkoholowa choroba wątroby – chorobowość szpitalna w Polsce w latach 2006-2012.**

- Wyniki badań ESPAD przeprowadzone w 2011 r. wśród młodych osób w wieku 15–16 lat w 37 europejskich krajach pokazują, że spożycie alkoholu w Polsce jest jedno z najwyższych
- Odsetek badanych młodych osób, które w ciągu ostatnich 30 dni spożywały alkohol wynosi 57%, natomiast tych, które miały epizody konsumpcji dużej ilości alkoholu (binge drinking) było 37%.
  - European School Survey Project on Alcohol and Drugs. The 2011 ESPAD report. [www.espad.org/en/Reports--Documents/ESPAD-Reports](http://www.espad.org/en/Reports--Documents/ESPAD-Reports)

- Wśród licealistów do konsumpcji alkoholu przyznało się 53% ogółu badanych (w tym: 47% dziewcząt i 64% chłopców).
- Z analizy częstotliwości konsumpcji alkoholu wynika, że 69% licealistów spożywało alkohol rzadziej niż raz w tygodniu, 26% raz w tygodniu, 5% kilka razy w tygodniu, a 1% codziennie
- Około 17% rodziców przyznało, że ich dziecko pije alkohol.

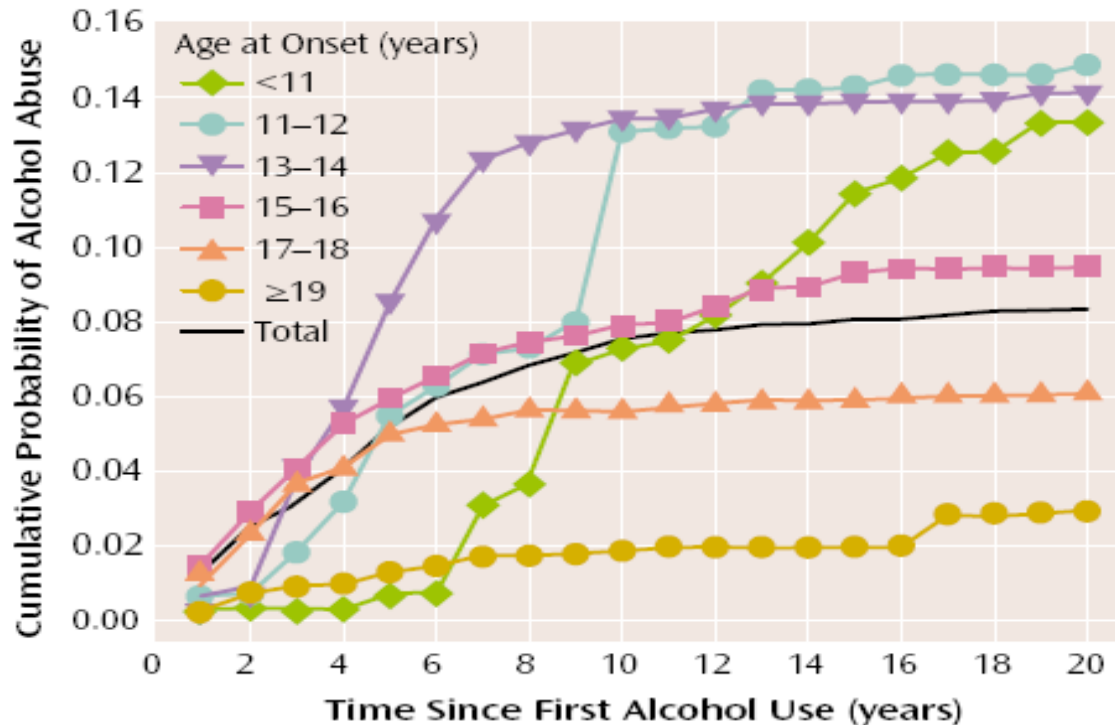
**Wojtyła-Buciora P, Wojtyła A, Wojtyła C, Marcinkowski JT.  
Rozpowszechnienie konsumpcji alkoholu w opinii uczniów szkół  
licealnych i ich rodziców. Hyg. Public Health 2012, 47(4), 498-504.**



Ryc. 1. Średni wiek pierwszego zażycia wybranych substancji psychoaktywnych oraz odbycia pierwszego stosunku płciowego u młodzieży 15 letniej.

Wojnarowska, Barbara, and Joanna Mazur. "Używanie substancji psychoaktywnych i inne zachowania ryzykowne u młodzieży w wieku 11–15 lat w Polsce w 2002 roku." *Alkoholizm i Narkomania* 16.3-4 (2003): 155-171.

**FIGURE 1. Probability of Lifetime Alcohol Abuse Among 5,856 Lifetime Drinkers, by Time Since First Use and Age at First Use<sup>a,b</sup>**



<sup>a</sup> Log-rank statistic=99.19, df=5, p<0.001.

<sup>b</sup> Of the 5,856 lifetime drinkers, 501 developed lifetime alcohol abuse.

DeWit DJ, Adlaf EM, Offord DR, Ogborne AC. Age at first alcohol use: a risk factor for the development of alcohol disorders. *Age* 2000, 157(5).

- Wśród 635 studentów Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu w skróconym teście AUDIT w latach 2010-2013 40,52% (256) kobiet uzyskało 4 pkt. i więcej, 58,0% (116) badanych mężczyzn – pięć punktów i więcej.
- Większość (65,68%) stanowiły kobiety. Średni wiek badanych wynosił 24,62 lata.

- **Kurpas D, Mroczek B, Bielska D, Wojtal M, Grata-Borkowska U, Hans-Wytrychowska A, Szpakow A. Poziom spożycia alkoholu i palenia tytoniu wśród studentów Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu. Probl. Hig. Epidemiol. 2013, 94(4): 757-761.**





- Badania 104 kobiet przeprowadzono w okresie od czerwca 2007 do grudnia 2008 roku w prywatnym gabinecie leczenia niepłodności oraz w NZOZ OVUM Rozrodczość i Andrologia w Lublinie.
- Prawie połowa kobiet 49,0% (n = 51) przyznała, że piła alkohol.
- W czasie leczenia niepłodności alkohol spożywało 21,1% (n = 22) kobiet.

Wdowiak A, Pucek W. Ocena wybranych zachowań zdrowotnych kobiet leczonych technologiami rozrodu wspomaganego z powodu niepłodności. EJMT 2014, 3, 4.

- Badaniami objęto grupę 111 ciężarnych mieszkanek Łodzi.
- Spośród ankietowanych ponad 44% przyznała, że w czasie ciąży spożywała alkohol, istotnie częściej były to kobiety z wykształceniem podstawowym i zawodowym.



**Godala M, Pietrzak K, Gawron-Skarbek A, Łaszek M, Szatko F. (2012).  
Zachowania zdrowotne łódzkich kobiet w ciąży. Cz. II. Aktywność  
fizyczna i stosowanie używek.**

- Wśród 100 kobiet w wieku 20–35 lat ankietowanych w pierwszych dobach po porodzie, na przełomie 2008 i 2009 roku, zdecydowana większość nie piła alkoholu podczas ciąży (76%).
- Większość badanych deklarowała, że picie niewielkiej ilości alkoholu przez kobietę w ciąży może mieć negatywny wpływ na zdrowie dziecka (74%).
- Zdaniem 62% respondentek nie ma bezpiecznej, dziennej ilości spożywanego alkoholu.
  - Żuralska R, Kuzepska M, Mziray M, Postrożny D, Muczyn A, Studzińska B, Książek J. Alkohol i ciąża. Wstępne badanie opinii kobiet na temat spożywania alkoholu w okresie ciąży.
    - Problemy Pielęgniarstwa 2011, 19(4), 533-537.

- Picie alkoholu pomimo świadomości, iż stanowi to ryzyko dla płodności, przebiegu ciąży i rozwoju płodu.

- W badaniu kwestionariuszowym przeprowadzonym na grupie 276 losowo wybranych lekarzy rodzinnych pracujących w poradniach podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) nieco ponad połowa (55, 3%) podjęła w ciągu ostatniego roku 6 lub mniej interwencji dotyczących picia alkoholu.
  - **Jakubczyk A, Michalska A, Szejko N, Wojnar M. Stosunek lekarzy rodzinnych do interwencji związanych z używaniem alkoholu–polskie wyniki międzynarodowego projektu badawczego ODHIN.**
    - **Alcoholism and Drug Addiction 2015, 28(2), 91-102.**

# Źródła grafik

- <http://www.wiatrak.nl/20542/normy-spozycia-alkoholu-za-kierownica-w-holandii>
- [http://przechistorie.pl/index.php?option=com\\_content&view=article&id=25:o-sarmackich-biesiadach-sow-kilka&catid=12:xvi-xviii-w&Itemid=38](http://przechistorie.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=25:o-sarmackich-biesiadach-sow-kilka&catid=12:xvi-xviii-w&Itemid=38)
- <http://www.fzp.net.pl/historia/przez-wieki-zydzy-rzadzili-handlem-wodka-w-polsce>